

Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (čtvrtého senátu)

23. října 2014*

„Řízení o předběžné otázce — Směrnice 2003/54/ES a 2003/55/ES — Ochrana spotřebitele — Vnitřní trh s elektřinou a zemním plynem — Vnitrostátní právní úprava, která určuje obsah smluv uzavíraných se spotřebiteli v rámci všeobecné zásobovací povinnosti — Jednostranná změna ceny služby poskytovatelem — Informace o důvodech, podmínkách a rozsahu změny, poskytnutá v přiměřeném předstihu před nabytím účinku této změny“

Ve spojených věcech C-359/11 a C-400/11,

jejichž předmětem jsou žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podané rozhodnutími Bundesgerichtshof (Německo) ze dne 18. května a ze dne 29. června 2011, došlými Soudnímu dvoru v prvním případě dne 8. července 2011 a ve druhém případě dne 28. července 2011, v řízeních

Alexandra Schulz

proti

Technische Werke Schussental GmbH und Co. KG,

a

Josef Egbringhoff

proti

Stadtwerke Ahaus GmbH,

SOUDNÍ DVŮR (čtvrtý senát),

ve složení L. Bay Larsen, předseda senátu, J. Malenovský, M. Safjan (zpravodaj), A. Prechal a K. Jürimäe, soudci,

generální advokát: N. Wahl,

vedoucí soudní kanceláře: V. Tourrès, rada,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 27. února 2014,

s ohledem na vyjádření předložená:

— za A. Schulz K. Guggenbergerem, Rechtsanwalt,

* Jednací jazyk: němčina.

- za J. Egbringhoffa L. Voges-Wallhöferem, Rechtsanwalt,
- za Technische Werke Schussental GmbH und Co. KG P. Rosinem, Rechtsanwalt,
- za Stadtwerke Ahaus GmbH P. Rosinem a A. von Graevenitzem, Rechtsanwälte,
- za německou vládu T. Henzem a B. Beutlerem, jako zmocněnci,
- za Evropskou komisi S. Grünheid, O. Beynet a M. Owsiany-Hornung, jakož i J. Herkommerem, jako zmocněnci,

po vyslechnutí stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 8. května 2014,

vydává tento

Rozsudek

- 1 Žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce se týkají výkladu čl. 3 odst. 5 a přílohy A písm. b) a c) směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/54/ES ze dne 26. června 2003 o společných pravidlech pro vnitřní trh s elektřinou a o zrušení směrnice 96/92/ES (Úř. věst. L 176, s. 37; Zvl. vyd. 12/02, s. 211), jakož i čl. 3 odst. 3 a přílohy A písm. b) a c) směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/55/ES ze dne 26. června 2003 o společných pravidlech pro vnitřní trh se zemním plynem a o zrušení směrnice 98/30/ES (Úř. věst. L 176, s. 57; Zvl. vyd. 12/02, s. 230).
- 2 Tyto žádosti byly předloženy v rámci dvou sporů vedených mezi A. Schulz a Technische Werke Schussental GmbH und Co. KG (dále jen „TWS“) na straně jedné a J. Egbringhoffem a Stadtwerke Ahaus GmbH (dále jen „SA“) na straně druhé ve věci údajně protiprávních ustanovení využívaných společnostmi TWS a SA ve smlouvách uzavřených se spotřebiteli v rámci všeobecné zásobovací povinnosti.

Právní rámec

Unijní právo

Směrnice 93/13/EHS

- 3 Podle článku 1 směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o nepřiměřených podmínkách [zneužívajících klauzulích] ve spotřebitelských smlouvách (Úř. věst. L 95, s. 29; Zvl. vyd. 15/02, s. 288):
 - „1. Účelem této směrnice je sblížit právní a správní předpisy členských států týkající se nepřiměřených podmínek [zneužívajících klauzulí] ve smlouvách uzavíraných mezi prodávajícím zbožím nebo poskytovatelem služeb a spotřebitelem.
 - 2. Smluvní podmínky, které odrážejí závazná právní a správní ustanovení a ustanovení nebo zásady mezinárodních úmluv, jejichž stranami jsou členské státy nebo Společenství, zejména v oblasti dopravy, nejsou předmětem ustanovení této směrnice.“

Směrnice 2003/54

4 Body 24 a 26 odůvodnění směrnice 2003/54 znějí následovně:

„(24) Členské státy by měly zabezpečit, aby zákazníci z domácností [...] měli právo být zásobováni elektrinou ve stanovené kvalitě a s jasně porovnatelnými, průhlednými a přiměřenými cenami. Aby se zajistilo udržení vysoké úrovně veřejných služeb ve Společenství, měla by se veškerá opatření přijatá členskými státy za účelem dosažení cílů této směrnice pravidelně oznamovat Komisi. [...]

[...]

(26) Plnění požadavků kladených na veřejné služby je základním požadavkem této směrnice a je důležité, aby tato směrnice, která bere v úvahu cíle ochrany spotřebitelů, bezpečnosti dodávek [...] a stejné úrovně hospodářské soutěže ve všech členských státech, stanovila společné minimální normy dodržované všemi členskými státy. Je důležité, aby požadavky na veřejné služby mohly být vykládány na vnitrostátním základě, berouce v úvahu vnitrostátní podmínky a za podmínky dodržování práva Společenství.“

5 Podle článku 3 směrnice 2003/54:

„[...]

2. S plným ohledem na související ustanovení Smlouvy [...] mohou členské státy uložit z důvodů obecného hospodářského zájmu podnikům působícím v elektroenergetice povinnosti veřejné služby, které se mohou týkat bezpečnosti, včetně zabezpečení dodávek, pravidelnosti, kvality a cen dodávek [...]. Tyto povinnosti musí být jasně vymezeny, být průhledné, nediskriminační, kontrolovatelné [...].

3. Členské státy zabezpečí, aby alespoň všichni zákazníci v domácnostech [...] mohli využívat univerzální služby, což znamená mít na jejich území právo na dodávky elektřiny ve stanovené kvalitě za přiměřené, jednoduše a jasně srovnatelné a průhledné ceny. Aby zabezpečily poskytování univerzální služby, mohou členské státy určit dodavatele poslední instance. [...]

[...]

5. Členské státy přijmou vhodná opatření na ochranu konečných spotřebitelů, a zejména zabezpečí, aby existovaly dostatečné záruky na ochranu ohrožených spotřebitelů, včetně opatření na zabránění jejich odpojení. V této souvislosti mohou členské státy přijmout opatření na ochranu konečných spotřebitelů z odlehlých oblastí. Členské státy zabezpečí vysokou úroveň ochrany zákazníka, zejména s ohledem na průhlednost týkající se smluvních podmínek, obecných informací a mechanismů řešení sporů. Členské státy zajistí, aby oprávněný zákazník byl skutečně schopen přejít k jinému dodavateli. Tato opatření musí zahrnovat opatření uvedená v příloze A, alespoň pokud jde o zákazníky v domácnostech.

[...]“

6 Příloha A směrnice 2003/54, která se týká opatření na ochranu spotřebitele, stanoví:

„Aniž jsou dotčeny předpisy Společenství o ochraně spotřebitele, zejména směrnice Evropského parlamentu a Rady 97/7/ES [ze dne 20. května 1997 o ochraně spotřebitele v případě smluv uzavřených na dálku (Úř. věst. L 144, s. 19; Zvl. vyd. 15/03, s. 319)] a směrnice [...] 93/13[...], měla by opatření uvedená v článku 3 zákazníkům zabezpečit, aby

[...]

- b) dostávali přiměřené informace o každém úmyslu změnit smluvní podmínky a informace o svém právu na odstoupení [od smlouvy] v případě jejího vypovězení. Poskytovatelé služeb svým zákazníkům přímo a včas oznamují každé zvýšení poplatků ve vhodnou dobu, nejpozději jedno běžné zúčtovací období poté, co zvýšení nabude účinku. Členské státy zajistí, aby zákazníci mohli svobodně odstupovat od smluv, pokud nesouhlasí s novými podmínkami, které jim oznámil jejich poskytovatel služeb v elektroenergetice;
- c) dostávali průhledné informace o uplatňovaných cenách a sazbách a o standardních podmínkách týkajících se přístupu a používání služeb v elektroenergetice;

[...]“

Směrnice 2003/55

- 7 Body 26 až 27 odůvodnění směrnice 2003/55 uvádějí:

„(26) Aby se zajistilo udržení vysoké úrovně veřejných služeb ve Společenství, měla by se veškerá opatření přijatá členskými státy za účelem dosažení cílů této směrnice pravidelně oznamovat Komisi. [...]

Členské státy by měly zabezpečit, aby zákazníci, pokud jsou připojeni na soustavu zemního plynu, byly informovány o svém právu na dodávky zemního plynu ve stanovené kvalitě a v přiměřených cenách. [...]

(27) Plnění požadavků kladených na veřejné služby je základním požadavkem této směrnice a je důležité, aby tato směrnice, která bere v úvahu cíle ochrany spotřebitelů, bezpečnosti dodávek [...] a stejné úrovně hospodářské soutěže ve všech členských státech, stanovila společné minimální normy dodržované všemi členskými státy. Je důležité, aby požadavky na veřejné služby mohly být vykládány na vnitrostátním základě, berouce v úvahu vnitrostátní podmínky a za podmínky dodržování práva Společenství.“

- 8 Článek 3 směrnice 2003/55 zní následovně:

„[...]

2. S plným ohledem na související ustanovení Smlouvy [...] mohou členské státy uložit z důvodů obecného hospodářského zájmu podnikům působícím v odvětví zemního plynu povinnosti veřejné služby, které se mohou týkat bezpečnosti, včetně zabezpečení dodávek, pravidelnosti, kvality a cen dodávek [...]. Takové povinnosti musí být jasně vymezeny, být průhledné, nediskriminační [a] kontrolovatelné [...]

3. Členské státy přijmou vhodná opatření na ochranu konečných spotřebitelů a na zabezpečení její vysoké úrovně, a zejména zabezpečí, aby existovaly dostatečné záruky na ochranu ohrožených spotřebitelů, včetně opatření na zabránění jejich odpojení. V této souvislosti mohou členské státy přijmout vhodná opatření na ochranu konečných spotřebitelů z odlehlých oblastí připojených k plynárenské soustavě. Členské státy mohou určit dodavatele poslední instance pro zákazníky připojené k plynárenské soustavě. Členské státy zabezpečí vysokou úroveň ochrany zákazníka, zejména s ohledem na průhlednost týkající se smluvních podmínek, obecných informací a mechanismů řešení sporů. Členské státy zajistí, aby oprávněný zákazník byl skutečně schopen přejít k jinému dodavateli. Tato opatření musí zahrnovat opatření uvedená v příloze A, alespoň pokud jde o zákazníky v domácnostech.

[...]“

- 9 Příloha A směrnice 2003/55, která se týká opatření na ochranu spotřebitele, zní následovně:

„Aniž jsou dotčeny předpisy Společenství o ochraně spotřebitele, zejména směrnice 97/7 [...] a směrnice [...] 93/13 [...] měla by opatření uvedená v článku 3 zákazníkům zabezpečit, aby

[...]

b) dostávali přiměřené informace o každém úmyslu změnit smluvní podmínky a informace o svém právu na odstoupení [od smlouvy] v případě jejího vypovězení. Poskytovatelé služeb svým zákazníkům přímo a včas oznamují každé zvýšení poplatků, nejpozději jedno běžné zúčtovací období poté, co zvýšení nabude účinku. Členské státy zajistí, aby zákazníci mohli svobodně odstoupit od smluv, pokud nesouhlasí s novými podmínkami, které jim oznámil jejich poskytovatel služeb v odvětví zemního plynu;

c) dostávali průhledné informace o uplatňovaných cenách a sazbách a o standardních podmínkách týkajících se přístupu a používání služeb v odvětví zemního plynu;

[...]“

Německé právo

- 10 Podle § 36 odst. 1 zákona o zabezpečení dodávek elektřiny a plynu [Gesetz über die Elektrizitäts- und Gasversorgung (Energiewirtschaftsgesetz)] ze dne 7. července 2005 (BGBl 2005 I, s. 1970, dále jen „EnWG“):

„Dodavatelé energie jsou v oblastech distribuční sítě, ve kterých zajišťují základní zásobování zákazníků v domácnostech, povinni zveřejnit všeobecné podmínky a tarify nízkonapěťového nebo nízkotlakého zásobování a zveřejnit je na internetu, jakož i zásobovat všechny zákazníky v domácnostech za těchto podmínek a za tyto ceny [...]“.

- 11 Ustanovení § 39 EnWG zní:

„1. Spolkové ministerstvo [...] může [...] upravit nařízením [...] stanovení obecných cen základního dodavatele [...]. Přitom může upravit obsah a strukturu obecných cen, jakož i upravit tarifní práva a povinnosti dodavatelů elektřiny a jejich zákazníků.

2. Ministerstvo [...] může [...] přiměřeným způsobem definovat prostřednictvím nařízení [...] všeobecné podmínky dodávek nízkonapěťové nebo nízkotlaké energie zákazníkům v domácnostech v rámci základní dodávky nebo náhradní dodávky a přitom jednotně upravit ustanovení smluv, přijmout právní úpravu týkající se uzavírání, předmětu a ukončení smluv, jakož i určit práva a povinnosti smluvních partnerů. Přitom je nutno přiměřeně zohlednit zájmy obou stran. Věty 1 a 2 se přiměřeně použijí na podmínky zásobovatelských vztahů upravených veřejným právem s výjimkou právní úpravy týkající se správního řízení.“

- 12 Nařízení o všeobecných podmínkách pro dodávky plynu tarifním zákazníkům (Verordnung über Allgemeine Bedingungen für die Gasversorgung von Tarifkunden) ze dne 21. června 1979 (BGBl. 1979 I, s. 676, dále jen „AVBGasV“), použitelné na spor v původním řízení ve věci C-359/11, bylo zrušeno nařízením o všeobecných podmínkách pro základní zásobování zákazníků v domácnostech a náhradní zásobování plynem z nízkotlaké sítě (Verordnung über Allgemeine Bedingungen für die Grundversorgung von Haushaltskunden und die Ersatzversorgung mit Gas aus dem Niederdrucknetz) ze dne 26. října 2006 (BGBl. 2006 I, s. 2396).

13 Podle § 1 odst. 1 a 2 AVBGasV:

„(1) Všeobecné podmínky, podle nichž jsou dodavatelé plynu povinni [...] připojit jakoukoliv osobu ke své distribuční síti a poskytovat dodávky za obecné tarifní ceny, jsou upraveny v § 2 až § 34 tohoto nařízení. Tyto podmínky jsou součástí smlouvy o dodávkách.

(2) Zákazníkem ve smyslu tohoto nařízení je tarifní zákazník.“

14 Ustanovení § 4 odst. 1 a 2 AVBGasV uvádělo:

„(1) Dodavatel plynu zajišťuje dodávky plynu podle obecných sazeb a všeobecných podmínek. Tepelná hodnota v rámci odchylky, která vyplývá z výrobních a nákupních podmínek podniku, a klidový tlak podstatný pro zásobování zákazníka se stanoví v souladu s obecnými sazbami.

(2) Změny obecných sazeb a všeobecných podmínek jsou účinné až po jejich zveřejnění.

[...]“

15 Ustanovení § 32 odst. 1 a 2 AVBGasV stanovilo:

„(1) Smluvní vztah trvá nepřetržitě tak dlouho, dokud nebude vypovězen jednou ze stran s výpovědní dobou jednoho měsíce, která vyprší ke konci kalendářního měsíce [...]

(2) V případě změny obecných sazeb nebo změny všeobecných podmínek dodavatelem plynu v rámci tohoto nařízení může zákazník smlouvu vypovědět ke konci kalendářního měsíce následujícího po zveřejnění, s výpovědní dobou v trvání dvou týdnů.

[...]“

16 Nařízení o všeobecných podmínkách pro dodávky elektřiny tarifním zákazníkům (Verordnung über Allgemeine Bedingungen für die Elektrizitätsversorgung von Tarifkunden) ze dne 21. června 1979 (BGBl. 1979 I, s. 684, dále jen „AVBEltV“) bylo zrušeno nařízením o všeobecných podmínkách pro základní zásobování zákazníků v domácnostech a náhradní zásobování elektřinou ze sítě nízkého napětí (Verordnung über Allgemeine Bedingungen für die Grundversorgung von Haushaltskunden und die Ersatzversorgung mit Elektrizität aus dem Niederspannungsnetz, Stromgrundversorgungsverordnung) ze dne 26. října 2006 (BGBl. 2006 I, s. 2391, dále jen „StromGVV“).

17 Podle § 1 odst. 1 a 2 AVBEltV:

„(1) Všeobecné podmínky, podle nichž jsou dodavatelé elektřiny povinni [...] připojit zákazníky ke své síti a poskytovat dodávky za obecné tarifní ceny v oblasti nízkého napětí, jsou upraveny v § 2 až § 34 tohoto nařízení. Tyto podmínky jsou součástí smlouvy o dodávkách.

(2) Zákazníkem ve smyslu tohoto nařízení je tarifní zákazník.“

18 Ustanovení § 4 odst. 1 a 2 AVBEltV uvádělo:

„(1) Dodavatel elektřiny zajišťuje podle obecných sazeb a všeobecných podmínek dodávky elektřiny [...]

(2) Změny obecných sazeb a podmínek jsou účinné až po jejich zveřejnění.“

19 Ustanovení § 32 odst. 1 a 2 AVBGasV uvádělo:

„(1) Smluvní vztah trvá nepřetržitě tak dlouho, dokud nebude vypovězen jednou ze stran s výpovědní dobou jednoho měsíce, která vyprší ke konci kalendářního měsíce [...]

(2) V případě změny obecných sazeb nebo změny všeobecných podmínek dodavatelem plynu v rámci tohoto nařízení může zákazník smlouvu vypovědět ke konci kalendářního měsíce následujícího po zveřejnění, s výpovědní dobou v trvání dvou týdnů.“

20 Podle § 1 odst. 1 StromGKV:

„Toto nařízení stanoví všeobecné podmínky, za kterých musí dodavatelé elektřiny zásobovat elektřinou zákazníky v nízkonapěťových domácnostech za všeobecné ceny v rámci základního zásobování podle § 36 odst. 1 EnWG. Ustanovení tohoto nařízení jsou nedílnou součástí smlouvy o základních dodávkách uzavřené mezi základními dodavateli a zákazníky v domácnostech [...]

21 Podle § 5 odst. 2 a 3 StromGKV:

„(2) Změny obecných cen a dalších podmínek nabudou účinnosti začátkem příslušného měsíce, ovšem pouze po předchozím zveřejnění těchto změn nejméně 6 týdnů před plánovanou účinností změny. Současně se zveřejněním je základní dodavatel povinen zaslat písemné oznámení o plánovaných změnách zákazníkovi a zveřejnit změny na svých webových stránkách.

(3) Změny obecných cen a dalších podmínek jsou neúčinné vůči zákazníkovi, který při výpovědi smlouvy uzavřené se základním dodavatelem prokáže zahájení přechodu k jinému dodavateli uzavřením smlouvy v průběhu jednoho měsíce následujícího po doručení výpovědi.“

Spory v původním řízení a předběžné otázky

Věc C-359/11

22 Při koupi pozemku od sdružení obcí v roce 1990 se A. Schulz v kupní smlouvě zavázala, že hlavním energetickým zdrojem budov, jež na tomto pozemku vzniknou, bude zemní plyn a že veškeré množství plynu potřebné k vnitřnímu vytápění a výrobě teplé vody bude odebírat od komunálního podniku ve Weingartenu (Německo).

23 V roce 1991 byla uzavřena smlouva o dodávkách plynu mezi A. Schulz a komunálním podnikem ve Weingartenu. Společnost TWS, dodavatel zemního plynu, který vykonává funkce tohoto komunálního podniku, dodával plyn A. Schulz jakožto tarifní zákazníci.

24 Podle § 1 odst. 1 AVBGasV byly všeobecné podmínky dodávky plynu stanovené tímto nařízením nedílnou součástí dotčené smlouvy.

25 Uvedená právní úprava umožňovala dodavateli jednostranně změnit ceny plynu bez uvedení důvodu, podmínek nebo rozsahu takové změny, nicméně zaručovala, že zákazníci budou informováni o jakémkoli zvýšení poplatků a že budou mít případně možnost smlouvu vypovědět.

26 Během období od 1. ledna 2005 do 1. ledna 2007 zvýšila společnost TWS ceny plynu čtyřikrát. A. Schulz napadla roční vyúčtování za roky 2005 až 2007, neboť měla za to, že tato zvýšení byla nepřiměřená.

- 27 Amtsgericht, který projednává žalobu společnosti TWS na zaplacení částek dlužných A. Schulz na základě těchto vyúčtování, nařídil, aby A. Schulz zaplatila částku ve výši 2 733,12 eur, zvýšenou o úroky z prodlení a náklady řízení.
- 28 A. Schulz byla s odvoláním proti tomuto rozhodnutí neúspěšná a podala k předkládajícímu soudu opravný prostředek „Revision“.
- 29 Vzhledem k tomu, že Bundesgerichtshof měl za to, že řešení sporu v původním řízení závisí na výkladu ustanovení směrnice 2003/55, rozhodl se přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžnou otázku:

„Musí být čl. 3 odst. 3 směrnice 2003/55 [...] [ve spojení s přílohou A písm. b) nebo c) směrnice] vykládán v tom smyslu, že vnitrostátní právní úprava změn cen ve smlouvách o dodávkách zemního plynu uzavíraných se zákazníky v domácnostech, kteří jsou zemním plynem zásobováni v rámci všeobecné zásobovací povinnosti (tarifní zákazníci), splňuje požadavky průhlednosti, pokud v ní sice nejsou obsaženy důvody, podmínky a rozsah případné změny ceny, ale každopádně je zajištěno, že dodavatel zemního plynu v přiměřeném předstihu oznámí svým zákazníkům každé zvýšení ceny a zákazníci mají právo se ze smlouvy vyvázat výpovědí, pokud nechtějí akceptovat pozměněné podmínky, které jim byly oznámeny?“

Věc C-400/11

- 30 Komunální dodavatelský podnik SA dodává J. Egbringhoffovi elektřinu a plyn. Během období od roku 2005 do roku 2008 zvýšila společnost SA několikrát ceny elektřiny a plynu. J. Egbringhoff napadl roční vyúčtování za rok 2005, neboť měl za to, že tato zvýšení byla nepřiměřená. S výhradou tohoto napadení zaplatil faktury za období od roku 2005 do roku 2007.
- 31 J. Egbringhoff podal žalobu, kterou se domáhá, aby mu společnost SA vrátila částku ve výši 746,54 eur navýšenou o úroky a aby bylo určeno, že společnost SA je v rámci výpočtu cen elektřiny a plynu za rok 2008 povinna uplatnit ceny, které platily pro rok 2004.
- 32 Vzhledem k tomu, že řízení v prvním stupni a v rámci odvolání bylo neúspěšné, podal J. Egbringhoff k předkládajícímu soudu opravný prostředek „Revision“.
- 33 Předkládající soud uvádí, že pokud jde o dodávku elektřiny, byly všeobecné podmínky smluv uzavřených se spotřebiteli během sporného období stanoveny v AVBEltV a v StromGVV a podle těchto právních předpisů byly nedílnou součástí smluv uzavřených s tarifními zákazníky.
- 34 Uvedená právní úprava umožňovala dodavateli jednostranně změnit ceny elektřiny bez uvedení důvodu, podmínek nebo rozsahu takové změny, nicméně zaručovala, že zákazníci budou informováni o jakémkoli zvýšení poplatků a že budou mít případně možnost smlouvu vypovědět.
- 35 S ohledem na skutečnost, že Bundesgerichtshof podal ve věci C-359/11 Soudnímu dvoru žádost o výklad směrnice 2003/55, považuje předkládající soud v rámci věci C-400/11 za dostatečné položit Soudnímu dvoru otázku týkající se výkladu směrnice 2003/54. Proto se Bundesgerichtshof rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžnou otázku:

„Musí být čl. 3 odst. 5 směrnice 2003/54 [...] [ve spojení s přílohou A písm. b) nebo c) směrnice] vykládán v tom smyslu, že vnitrostátní právní úprava změn cen ve smlouvách o dodávkách elektřiny uzavíraných se zákazníky v domácnostech, kteří jsou elektřinou zásobováni v rámci všeobecné zásobovací povinnosti (tarifní zákazníci), splňuje požadavky průhlednosti, pokud v ní sice nejsou obsaženy důvody, podmínky a rozsah případné změny ceny, ale každopádně je zajištěno, že dodavatel

elektriny v přiměřeném předstihu oznámí svým zákazníkům každé zvýšení ceny a zákazníci mají právo se ze smlouvy vyvázat výpovědí, pokud nechtějí akceptovat pozměněné podmínky, které jim byly oznámeny?“

Řízení před Soudním dvorem

- 36 Dne 14. září 2011 rozhodl předseda Soudního dvora o přerušení řízení ve věcech C-359/11 a C-400/11 až do vyhlášení rozsudku ve věci C-92/11 dne 21. března 2013.
- 37 Rozhodnutím Soudního dvora ze dne 7. ledna 2014 byly věci C-359/11 a C-400/11 spojeny pro účely ústní části řízení a rozsudku.

K předběžným otázkám

- 38 Podstatou otázek předkládajícího soudu, které je třeba zkoumat společně, je, zda musí být čl. 3 odst. 5 směrnice 2003/54 ve spojení s přílohou A této směrnice a čl. 3 odst. 3 směrnice 2003/55 ve spojení s přílohou A této směrnice vykládány v tom smyslu, že brání takové vnitrostátní právní úpravě, jako je úprava dotčená ve věci v původním řízení, která určuje obsah smluv o dodávce elektriny a plynu uzavíraných se spotřebiteli v rámci všeobecné zásobovací povinnosti a stanoví možnost upravit tarif za tyto dodávky, avšak nezaručuje, že spotřebitelé budou v přiměřeném předstihu před nabytím účinku této změny informováni o jejich důvodech, podmínkách a rozsahu.
- 39 Úvodem je nutno podotknout, že cílem uvedených směrnic je zlepšit fungování vnitřního trhu s elektrinou a s plynem. Přístup k soustavě, který je nediskriminační, průhledný a za spravedlivé ceny, je nezbytný pro to, aby fungovala hospodářská soutěž, a má prvořadý význam pro dotvoření vnitřního trhu s elektrinou a s plynem (v tomto smyslu viz rozsudek Sabatauskas a další, C-239/07, EU:C:2008:551, bod 31).
- 40 Ustanovení směrnic 2003/54 a 2003/55 jsou vedena snahami o ochranu spotřebitele (v tomto smyslu viz rozsudek Enel Produzione, C-242/10, EU:C:2011:861, body 39, 54 a 56). Tyto snahy jsou úzce spjaty jak s liberalizací dotčených trhů, tak i s cílem zabezpečit stabilní dodávky elektriny a plynu, který je těmito směrnicemi rovněž sledován (v tomto smyslu viz rozsudek Essent a další, C-105/12 až C-107/12, EU:C:2013:677, body 59 až 65).
- 41 Článek 3 odst. 5 směrnice 2003/54 a čl. 3 odst. 3 směrnice 2003/55 jsou v tomto ohledu ustanoveními umožňujícími dosáhnout stanoveného cíle uvedeného v předchozím bodě.
- 42 Ze znění těchto ustanovení na jedné straně vyplývá, že členské státy přijmou vhodná opatření na ochranu konečných spotřebitelů a zejména zabezpečí, aby existovaly dostatečné záruky na ochranu ohrožených spotřebitelů, včetně opatření na zabránění jejich odpojení. Za tímto účelem mohou členské státy podle čl. 3 odst. 3 obou směrnic určit dodavatele poslední instance.
- 43 V projednávaném případě, jak tvrdí německá vláda ve svém vyjádření, jsou dodavatelské smlouvy dotčené ve věci v původním řízení smlouvami uzavřenými dodavateli jednajícími jako dodavatelé poslední instance se zákazníky, kteří požádali o uzavření těchto smluv.
- 44 Vzhledem k tomu, že tito dodavatelé elektriny a plynu jsou povinni v rámci povinností uložených vnitrostátními právními předpisy uzavřít smlouvy se zákazníky, kteří o to požádají a kteří na to mají právo za podmínek stanovených uvedenou právní úpravou, musí být hospodářské zájmy uvedených dodavatelů zohledněny potud, že nemají volbu jiné smluvní strany a nesmějí smlouvu svobodně ukončit.

- 45 Kromě toho, pokud jde konkrétně o práva zákazníků, jak bylo rozhodnuto v bodě 45 rozsudku RWE Vertrieb (C-92/11, EU:C:2013:180) ohledně směrnice 2003/55, tato směrnice zavazuje na základě svého čl. 3 odst. 3 členské státy k tomu, aby zabezpečily vysokou úroveň ochrany zákazníka s ohledem na průhlednost týkající se smluvních podmínek. Toto zjištění platí rovněž pro čl. 3 odst. 5 směrnice 2003/54.
- 46 Kromě svého práva na odstoupení od smlouvy o dodávce zakotveného v příloze A písm. b) každé z těchto směrnic, musí být zákazníci rovněž oprávněni napadnout změnu ceny dodávky.
- 47 Za podmínek stanovených v bodech 43 a 44 tohoto rozsudku musí být zákazníci k tomu, aby mohli plně a účinně využít svých práv a informovaně se rozhodnout o případné výpovědi smlouvy nebo o napadení změny ceny dodávky, informováni v přiměřeném předstihu před účinností této změny o důvodech, podmínkách a rozsahu této změny.
- 48 Proto taková vnitrostátní úprava, jako je úprava dotčená v původním řízení, která za těchto podmínek nezaručuje, že informace uvedená v předchozím bodě bude zákazníkovi v domácnosti poskytnuta v přiměřeném předstihu, nespĺňuje požadavky stanovené směrnicemi 2003/54 a 2003/55.
- 49 Je sice pravda, že Soudní dvůr v rozsudku RWE Vertrieb (EU:C:2013:180) týkajícím se smluv o dodávce plynu upravených směrnicemi 93/13 a 2003/55 rozhodl, že informace o důvodu a způsobu změny poplatků za dodávku tohoto plynu, poskytnutá spotřebiteli transparentním způsobem před uzavřením smlouvy, má zásadní význam.
- 50 Je však nutno podotknout, že ve věci, v níž byl vydán rozsudek RWE Vertrieb (EU:C:2013:180), se dotčená povinnost poskytnout předšmluvní informace zakládala rovněž na ustanoveních směrnice 93/13.
- 51 Podle článku 1 směrnice 93/13 však nejsou předmětem ustanovení této směrnice smluvní podmínky, které odrážejí závazná právní a správní ustanovení.
- 52 Vzhledem k tomu, že v projednávaném případě se obsah smluv, který je předmětem sporů v původních řízeních, řídí německými závaznými právními předpisy, se směrnice 93/13 nepoužije.
- 53 S ohledem na všechny výše uvedené úvahy je na položené otázky nutno odpovědět tak, že čl. 3 odst. 5 směrnice 2003/54, ve spojení s přílohou A této směrnice, a čl. 3 odst. 3 směrnice 2003/55, ve spojení s přílohou A této směrnice, musí být vykládány v tom smyslu, že brání takové vnitrostátní právní úpravě, jako je právní úprava dotčená ve věci v původním řízení, která určuje obsah smluv o dodávce elektřiny a plynu uzavíraných se spotřebiteli v rámci všeobecné zásobovací povinnosti a stanoví možnost změnit tarif za tyto dodávky, avšak nezaručuje, že spotřebitelé budou v přiměřeném předstihu před nabytím účinku této změny informováni o jejich důvodech, podmínkách a rozsahu.

K omezení časových účinků tohoto rozsudku

- 54 Za předpokladu, že v důsledku rozsudku by vnitrostátní právní úprava dotčená ve věci v původním řízení nespĺňovala požadavky průhlednosti, stanovené směrnicemi 2003/54 a 2003/55, navrhovaly společnosti TWS a SA ve svých písemných vyjádřeních omezit časové účinky rozsudku, který má být vydán v projednávaných věcech, tak aby tyto účinky nastaly po 20 měsících, což by vnitrostátnímu zákonodárci umožnilo přizpůsobit se důsledkům tohoto rozsudku. Německá vláda požádala v písemném vyjádření Soudní dvůr, aby zvážil možnost omezit časové účinky uvedeného rozsudku.

- 55 Na podporu této žádosti se společnosti TWS a SA dovolávaly závažných důsledků, které by postihly celé odvětví dodávek elektřiny a plynu v Německu. Pokud by totiž změny sazby byly prohlášeny za neslučitelné s unijním právem, dodavatelé by byli nuceni zpětně vrátit částky zaplacené spotřebiteli během několika let, což by mohlo ohrozit samotnou existenci uvedených dodavatelů a negativně se projevit na zásobování německých spotřebitelů elektřinou a plynem.
- 56 Tyto zúčastněné osoby dodaly, že jak vyplývá ze zprávy Spolkové agentury pro síť (Bundesnetzagentur) za rok 2012, bylo na základě smluvních ustanovení nařízení ze dne 26. října 2006 o všeobecných podmínkách pro základní zásobování zákazníků v domácnostech a náhradní zásobování plynem z nízkotlaké sítě plynem zásobováno 4,1 milionů zákazníků v domácnostech. Z uvedené zprávy rovněž vyplynulo, že 40 % ze 46 milionů zákazníků v domácnostech bylo zásobováno elektřinou v souladu s povinným systémem zakotveným v StromGVV.
- 57 V tomto ohledu je třeba připomenout, že Soudní dvůr mohou jen zcela výjimečné okolnosti přimět k tomu, aby na základě obecné zásady právní jistoty, která je vlastní právnímu řádu Unie, omezil možnost všech zúčastněných osob dovolávat se ustanovení, jehož výklad podal, za účelem zpochybnění právních vztahů založených v dobré víře. Aby bylo možné o takovém omezení rozhodnout, je nezbytné, aby byla splněna dvě podstatná kritéria, a to dobrá víra zúčastněných kruhů a riziko závažných obtíží (rozsudek RWE Vertrieb, EU:C:2013:180, bod 59 a citovaná judikatura).
- 58 Konkrétně Soudní dvůr toto řešení použil pouze za přesně vymezených okolností, zejména když existovalo riziko závažných hospodářských dopadů způsobených obzvláště vysokým počtem právních vztahů založených v dobré víře na základě právní úpravy považované za platnou a účinnou a když se jevilo, že jednotlivci a vnitrostátní orgány byly vedeny k chování, které nebylo v souladu s unijním právem, z důvodu objektivní a závažné nejistoty ohledně smyslu ustanovení unijního práva (viz rozsudek Emerging Markets Series of DFA Investment Trust Company, C-190/12, EU:C:2014:249, bod 110 a citovaná judikatura).
- 59 Pokud jde o riziko vážných obtíží, je třeba podotknout, že společnosti TWS a SA sice ve svých písemných vyjádřeních odkázaly na statistiky Spolkové agentury pro síť za rok 2012 uvádějící počet zákazníků, kteří uzavřeli smlouvu v rámci povinnosti všeobecného zásobování a týkající se zabezpečení, včetně zabezpečení dodávek, pravidelnosti, kvality a ceny dodávky elektřiny a plynu, které se řídí vnitrostátní právní úpravou dotčenou ve věci v původním řízení.
- 60 Nebylo však prokázáno, že zpochybnění právních vztahů, jejichž účinky již nastaly, by se zpětnou účinností dezorganizovalo celé odvětví dodávek elektřiny a plynu v Německu.
- 61 Pokud jde dále o německou vládu, ta ve svém písemném vyjádření připustila, že není schopna posoudit dopad rozsudku, který má být vydán, na podniky v odvětví dodávky elektřiny a plynu.
- 62 Je tudíž nutno konstatovat, že nelze považovat za prokázanou existenci rizika vážných obtíží ve smyslu judikatury citované v bodě 57 tohoto rozsudku takové povahy, jež by mohla odůvodnit omezení časových účinků tohoto rozsudku.
- 63 Vzhledem k tomu, že druhé kritérium uvedené v bodě 57 tohoto rozsudku není splněno, není nezbytné ověřovat, zda je splněno kritérium týkající se dobré víry zúčastněných kruhů.
- 64 Z těchto úvah vyplývá, že není namístě omezit časové účinky tohoto rozsudku.

K nákladům řízení

- ⁶⁵ Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (čtvrtý senát) rozhodl takto:

Článek 3 odst. 5 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/54/ES ze dne 26. června 2003 o společných pravidlech pro vnitřní trh s elektřinou a o zrušení směrnice 96/92/ES, ve spojení s přílohou A této směrnice, a čl. 3 odst. 3 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/55/ES ze dne 26. června 2003 o společných pravidlech pro vnitřní trh se zemním plynem a o zrušení směrnice 98/30/ES, ve spojení s přílohou A této směrnice, musí být vykládány v tom smyslu, že brání takové vnitrostátní právní úpravě, jako je právní úprava dotčená ve věci v původním řízení, která určuje obsah smluv o dodávce elektřiny a plynu uzavíraných se spotřebiteli v rámci všeobecné zásobovací povinnosti a stanoví možnost změnit tarif za tyto dodávky, avšak nezaručuje, že spotřebitelé budou v přiměřeném předstihu před nabytím účinku této změny informováni o jejích důvodech, podmínkách a rozsahu.

Podpisy.